

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

صاحب عروة در بحث صوم برای چهار نوع از صوم کفاره ذکر می کند که ما بحث قضا و کفاره در مورد روزه ی ماه رمضان و قضای ماه رمضان را خواندیم .

مورد سوم کفاره ی روزه ی نذر معین است ، یعنی اگر کسی نذر کرد که در روز معینی روزه بگیرد ولی آن را شکست باید کفاره بدهد و هكذا اگر کسی نذر کرده بود که یک روز از ماه رجب را روزه بگیرد و روزه نگرفت تا آخرین روز ماه رجب از این رو نذرش معین می شود زیرا حتما باید همان روز را روزه بگیرد . صاحب عروة در اینجا می گوید :

« الثالث صوم النذر المعین و کفارته کفارة افطار شهر رمضان » .

بحث به اینجا رسید که کفاره افطار عمدی صوم نذر معین چقدر است ؟ صاحب عروة می گوید که کفاره آن اندازه کفاره افطار در شهر رمضان است . ما عرض می کنیم که در افطار روزه مندور دو جنبه را باید مورد ملاحظه قرار داد یکی اینکه او روزه را افطار کرده است لذا باید کفاره صوم رمضان را بدهد و دوم اینکه او نذر خود را شکسته است و کفاره ی نذر همانند کفاره ی معین است همان طور که در سوره ی مائده آیه ۸۹ آمده است : « لا یؤاخذکم الله باللغو فی ایمانکم و لکن یؤاخذکم بما عقدتم الایمان فکفارته اطعام عشرة مساکین من اوسط ما تطعمون اهلیکم او کسوتهم او تحریر رقبة فمن لم یجد فصیام ثلاثة ایام ذلک کفارة ایمانکم اذا حلفتم و احفظوا ایمانکم کذلک ینبئ الله لکم آیاته لعلکم تشکرون » . این آیه مربوط به کفاره ی معین است و روایت هم داریم که کفاره نذر با یمین یکی است ، بنابراین در مانحن فیه دو قول بین فقها وجود دارد ؛ اول اینکه کفاره افطار عمدی صوم نذر معین همان کفاره صوم ماه رمضان است (قول مشهور) زیرا صومش را به هم زده است و دوم اینکه کفاره آن کفاره شکستن نذر است که کفاره شکستن نذر هم کفاره یمین است .

اما منشأ اختلاف در این است که کفاره کسی که روزه مندور معین را شکسته است به خاطر شکستن نذر است یا هم نذر و هم روزه ؟

ابتدا باید دلالت روایات را بررسی کنیم ، خبر اول خبر ۱ از باب ۲۳ از ابواب الکفارات است (وسائل ج ۲۰۱۵ جلدی ص ۵۷۴ باب ۲۳ باب کفارة خلف النذر از ابواب کفارات) که این خبر است : « مُحَمَّدُ بْنُ

یَعْقُوبَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ حَمَادٍ عَنِ الْحَلْبِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ قَالَ إِنْ قُلْتَ لِلَّهِ عَلَىٰ فَكَفَّارَةٌ يَمِينٍ وَ رَوَاهُ الصَّدُوقُ بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحَلْبِيِّ مُرْسَلًا مِثْلَهُ » . خبر سندا صحیح می باشد و دلالتش هم روشن است .

خبر بعدی خبر ۴ از همین باب ۲۳ می باشد که این خبر است : « عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ دَاوُدَ عَنْ حَفْصِ بْنِ غِيَاثٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ قَالَ سَأَلْتُهُ عَنْ كَفَّارَةِ النَّذْرِ فَقَالَ كَفَّارَةُ النَّذْرِ كَفَّارَةُ الْيَمِينِ وَ مَنْ نَذَرَ بَدَنَةً فَعَلَيْهِ نَاقَةٌ يَقْلُدُهَا وَ يُشْعِرُهَا وَ يَقِفُ بِهَا بِرَقَفَةً وَ مَنْ نَذَرَ جَزُورًا فَحَيْثُ شَاءَ نَحَرَهُ » . آیه الله خوئی بیشتر به این روایت تکیه دارد و سعی کرده است سند این روایت را درست کند و حفص بن غیاث عامی است و از اهل سنت می باشد ولی صاحب کتابی بوده است که به قول شیخ طوسی در کتاب عدّه علمای ما به کتاب آن عمل می کرده اند ، خلاصه اینکه طبق این دسته از روایات و طبق قرآن کریم کفاره نذر همان کفاره یمین است ، بنابراین اگر کسی نذر کرد روزه بگیرد و به نذرش عمل نکرد همانند شکستن هر نذر دیگری باید به اندازه ی کفاره یمین کفاره بدهد ولی علامه در تذکره ج ۶ ص ۶۱ می گوید : و اما النذر المعین فالمشهور أنّ فی افطاره کفارة رمضان لمساواته إياه فی تعیین الصوم یعنی چون کفاره ی نذر و صوم با هم یکی است لذا مشهور قائلند که کفاره ی نذر همان کفاره ی ماه رمضان می باشد .

در مقابل دسته دیگری از اخبار هستند که می گوید کفاره آن همانند کفاره ماه رمضان است من جمله خبر ۷ از باب ۲۳ از ابواب کفارات که این خبر است : « بِإِسْنَادِهِ (شیخ طوسی) عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ جَمِيلِ بْنِ دَرَّاجٍ عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عَمْرٍو عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ سَأَلْتُهُ عَنْ جَعَلٍ لِلَّهِ عَلَيْهِ أَنْ لَا يَرْكَبَ مُحْرَمًا سَنَاهُ (عمل حرام خاصی را) فَرَكِبَهُ قَالَ (لَا أَعْلَمُهُ) إِلَّا قَالَ فَلْيَمْتَقِ رَقَبَةَ أَوْ لِيَصُمْ شَهْرَيْنِ مُتَابِعَيْنِ أَوْ لِيُطْعِمَ سِتِينَ مِسْكِينًا » . عبد الملک بن عمرو توثیق نشده است و همانطور که می بینید در این دسته از اخبار گفته شده کفاره صوم نذر معین همان کفاره صوم رمضان می باشد .

اما خبر بعدی خبر ۱ از باب ۷ از ابواب بقية الصوم الواجب می باشد که این خبر است : « مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرِ الرَّزَّازِ عَنِ ابْنِ عَيْسَى عَنِ ابْنِ مَهْزِيَارَ أَنَّهُ كَتَبَ إِلَيْهِ يَسْأَلُهُ يَا سَيِّدِي رَجُلٌ نَذَرَ أَنْ يَصُومَ يَوْمًا بِعَيْنِهِ فَوَقَعَ ذَلِكَ الْيَوْمَ عَلَىٰ أَهْلِهِ مَا عَلَيْهِ مِنَ الْكَفَّارَةِ فَأَجَابَهُ يَصُومُ يَوْمًا بَدَلَ يَوْمٍ وَ تَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ » . سند این روایت صحیح است و صاحب جواهر می فرماید که علی بن مهزیار با امام هادی علیه السلام

مبنای دیگر مبنای مورد قبول آیه الله بروجردی و امام (ره) است و ما نیز همین مبنا را قبول داریم و آن اینکه عقلا خبری را حجت می دانند که موجب اطمینان شود از این رو اگر اکثر علما که هر کدام در تشخیص روایات دقت کافی داشته اند به خبر ضعیفی عمل کرده باشند ما اطمینان پیدا می کنیم که این خبر از معصوم صادر شده است و عمل آنها موجب جبران ضعف سند می شود از این رو خبر عبد الملک بن عمرو هر چند سند ضعیف است ولی ضعفش با عمل مشهور جبران می شود، بنابراین ما هم در کفاره افطار صوم نذر معین قائل به قول مشهور هستیم ...

و الحمد لله رب العالمین اولاً و آخراً و صلی الله علی
محمد و آله الطاهرین

این مکاتبه را انجام داده است و به مقتضای این روایت فرد هم باید قضای آن روز را بگیرد و هم کفاره آن آزاد کردن یک بنده است و هكذا در حدیث ۲ و ۳ فقط به آزاد کردن رقبه اشاره شده است. ما عرض می کنیم که به این سه خبر (اخبار ۱ و ۲ و ۳ از باب ۷) نمی توان تمسک کرد زیرا در هر دو دسته از روایات سابق عتق رقبه ذکر شده بود از این رو این روایات نمی توانند موجب تأیید هیچ یک از آن دو دسته شوند، بنابراین ما می مانیم و دسته اول و دوم از روایاتی که خواندیم که این دو دسته از روایات باعث شده اند که دو قول در این مسئله بوجود بیاید. مشهور به مفاد خبر عبد الملک بن عمرو فتوا داده اند و گفته اند کفاره نذر همانند کفاره ماه رمضان است.

صاحب جواهر در ج ۱۷ ص ۱۶۱ متعرض به این مسئله شده و بعد از نقل کلام مشهور (که مختار خود اوست) می فرماید که سید در انتصار (ص ۱۹۴ مسئله ی ۹۰) بر این مطلب (کفاره افطار صوم نذر همان کفاره صوم رمضان است) ادعای اجماع کرده است. اهل سنت در مورد حث نذر قائل به کفاره نیستند و در میان ما ابن ابی عقیل هم به این قول قائل شده است.

شهید ثانی در مسالک ج ۲ ص ۲۴ می گوید: « اذا افطر زمانا نذر صوما الأصح أن کفارة کفارة رمضان مطلقاً » عبارت مطلقاً در کلام صاحب مسالک یعنی چه نذر به صوم باشد و چه چیز دیگر در هر حال حث نذر کفاره اش به اندازه کفاره ماه رمضان است و این همان قولی است که صاحب جواهر و مشهور به آن قائلند.

اما صاحب وسائل در مقام جمع بین دو قول می گوید: اگر نذر صوم کرده باشد کفاره اش کفاره اش کفاره صوم است و اگر چیز دیگر را نذر کرده باشد کفاره اش کفاره یمین است، واضح است که این جمع تبرعی است و شاهد جمع ندارد.

اما در شروح عروة مرحوم آقای حکیم در مستمسک و آیه الله خوئی در مستند مطلبی گفته اند که ما در جلسه ی قبل هم بیان کردیم و آن اینکه خبر واحد از چه جهت حجت است؟ مبنای اول مبنای آیه الله خوئی و صاحب مدارک و صاحب معالم و شهید ثانی و در میان معاصرین افرادی چون آیه الله میلانی می باشد، این دسته می گویند که ما در روایت فقط به سند اکتفا می کنیم لذا اگر سند صحیح باشد روایت حجت است اگر چه کسی به آن روایت عمل نکرده باشد و اگر سند ضعیف باشد روایت رد می شود هر چند همه به آن روایت عمل کرده باشند بنابراین اینها در اینجا قائلند که کفاره حث نذر کفاره یمین است زیرا آنها به اعراض مشهور اهمیت نمی دهند.